

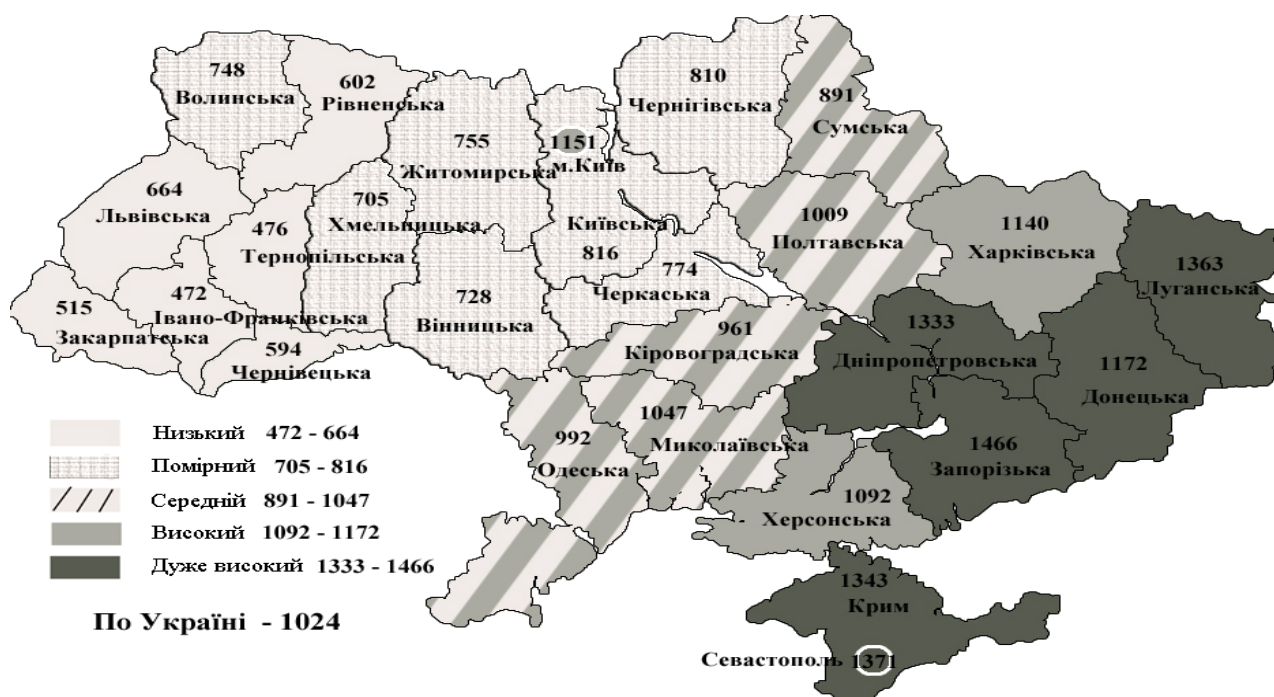
ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Бабенко А.М., начальник кафедри теорії та історії держави і права ОДУВС, д.ю.н., доцент

Сучасний стан злочинності в Україні є однією з найбільш актуальних суспільних проблем. Злочинність становить загрозу для безпеки всіх сфер життєдіяльності суспільства, завдає шкоди правопорядку, негативно впливає на соціальний, культурний та економічний розвиток, істотно підсилює рівень соціальної напруги в країні. В регіонах спостерігається не лише зростання злочинності, а й поява її нових форм та видів; збільшується рівень та ступінь тяжкості традиційних видів злочинів; зростає кількість випадків застосування зброї; набуває поширення використання під час вчинення злочинів високотехнологічних, найсучасніших досягнень науки і техніки; простежуються тенденції до виникнення такого явища, як регіональна спеціалізація злочинності; експортування певних видів злочинності з одних регіонів до інших.

Функціонуванню сучасної регіональної злочинності притаманні деякі статистичні закономірності: нерівномірність розподілу злочинності на території країни; диференційованість показників; стійкість інтенсивності та структури територіального розподілу; стабільність груп регіонів за рівнем кримінальної враженості; синхронність у змінах динамічних рядів злочинності в регіонах країни. Протягом 2001–2013 рр. відмінності між регіонами в абсолютних показниках злочинності сягають 6–10-кратного, а у коефіцієнтах на 100 тис. населення – 2–3-кратного розміру. Із загальної кількості зареєстрованих у 2013 році злочинів в Україні за регіонами зафіксовано такий розподіл: у Дніпропетровській області – 48692 злочини (1333 на 100 тис. населення); у Харківській – 33710 (1140); у Чернівецькій – 6752 (594); у Тернопільській – 5111 злочини (476) відповідно. Схожі відмінності простежуються і в інших регіонах країни (Рис.1).

Рис.1. Середні показники коефіцієнтів інтенсивності загальної злочинності на 100 тис. населення, що фіксувалися в регіонах України за період 2001-2013 роки

Нами встановлено особливості криміногенного простору України: по-перше, він має стійкі закономірності та нерівномірний розподіл злочинності на території держави; по-друге, східні регіони характеризуються більш високою інтенсивністю загальної регіональної злочинності, ніж західні, центральні та більшість південних; по-третє, інтенсивність злочинності зростає із заходу на схід і, відповідно, знижується зі сходу на захід. На рівні кримінологічних груп у межах однієї зони виявлені суттєві криміногенні диференціації. Закономірність кримінологічної диференційованості регіонів полягає в тому, що в будь-яких класифікаційних групах завжди, незалежно від історичної, економічної, демографічної, соціокультурної та інших схожостей, регіони відрізняються між собою за рівнем кримінальної враженості. Ці відмінності стабільні й мають статистично значимі розміри. Виявлено наявність сталих закономірностей і стабільність груп у регіональному структурному розподілі злочинності.

Розглянемо деякі статистично значимі особливості регіональної злочинності, які спостерігалися у 2014 році. За статистичними даними практично в усіх регіонах країни спостерігається збільшення інтенсивності злочинності (Таблиця 1).

Основні показники злочинності в регіонах України у 2001-2014 роках

Регіон	Середні коефіцієнти загальної злочинності з 2001 до 2013 р	Коефіцієнт злочинності на 100 тис населення станом на 2014 рік	Динаміка злочинів із застосуванням вогнепальної зброї у 2014 р. до минулого року	Кількість вчинених убивств у 2014 році	Динаміка вбивств до попереднього року
АР Крим	1343	Дані відсутні	-	-	-
Вінницька	728	740	+188%	48	+17.1%
Волинська	748	704	+450%	43	+7.5
Дніпропетровська	1333	1247	+ 21.7%	186	-5.1%
Донецька	1172	701	+1571%	2377	+ 739.9%
Житомирська	755	941	-35.7%	54	+ 25.6%
Закарпатська	515	569	+34.8%	27	- 6.9%
Запорізька	1466	1371	+188.9%	121	+ 22%
Івано-Франківська	472	483	+42.9%	28	+ 25%
Київська	816	1210	+555%	86	+ 32%
місто Київ	1151	1930	+83%	169	+109%
Кіровоградська	961	1231	+25%	68	+1.5%
Луганська	1363	478	+1763%	280	+ 82%
Львівська	664	732	+60%	59	+ 3.5%
Миколаївська	1047	1017	-15%	84	+ 33%
Одеська	992	1271	+90%	159	+ 33%
Полтавська	1009	1055	+186%	57	- 12%
Рівненська	602	800	+125%	33	+ 32%
місто Севастополь	1371	-	-	-	-
Сумська	891	930	+130%	65	- 7.1%
Тернопільська	476	547	-20%	18	- 30.8%
Харківська	1140	1005	+46%	212	+ 63.1%
Херсонська	1092	1292	+150%	52	+ 8.3%
Хмельницька	705	966	+25%	44	+ 25.7%
Черкаська	774	974	-	61	+29.8%
Чернігівська	810	980	+100%	61	+ 48.8%
Чернівецька	594	706	+40%	12	- 29.4%
По Україні	1024	998	+332%	4389	+ 142%

Відповідно до представлених даних підтверджуються раніше висунуті нами прогнози щодо можливих якісних змін в структурі злочинності – зменшення реєстрації злочинів невеликої та середньої тяжкості з паралельним їх витісненням тяжкими та особливо тяжкими злочинами[1]. У більшості з регіонів відбулося багаторазове збільшення окремих видів насильницьких злочинів, зокрема вбивств (Луганська обл.+ 82%, м.Київ +109%, Донецька обл. + 739,9% і т.д.) (Таблиця 1).

Особливо хотілося б звернути увагу на катастрофічне зростання злочинів із застосуванням вогнепальної зброї. Так у 2014 р. до минулого року у Київській обл. таке зростання відбулося на понад 500%, у Волинській на 450%, у Донецькій на 1571%, у Луганській на 1763% і т.д. (Таблиця 1). Така ситуація з одного боку свідчить про кардинальні кількісно-якісні зміни у стані злочинності в регіонах України. З іншого, є підставою для складання негативного прогнозу щодо стану злочинності у найближчі роки – зокрема, рецидивної, насильницької та корисливо-насильницької. Описана ситуація у значній мірі актуалізує дискусії щодо легалізації обігу зброї в нашій країні. Згаданий крок в умовах сучасної України, на наш погляд, є не своєчасним, оскільки він призведе: по-перше, до катастрофічного спалаху насильства в Україні; по-друге, підвищить вірогідність непередбачених негативних соціально-політичних наслідків; по-третє, у нинішніх умовах унеможливить досягнення соціально-економічних цілей мирним шляхом; по-четверте, ускладнить можливості для мирних - беззбройних масових зібрань.

У попередніх наших публікаціях ми послідовно відстоюємо позицію стосовно того, що суттєвою перепорою для легалізації обігу зброї в Україні на даному етапі розвитку суспільства також є: 1) криза правоохоронної та судової системи; 2) перенасиченість суспільних відносин насильницькою злочинністю; 3) домінування у свідомості великої кількості населення готовності до вирішення власних потреб із застосуванням насильства; 4) надзвичайна алкоголізація та наркотизація населення країни; 5) високий рівень конфліктності та соціальної напруженості українського суспільства; 6) відсутність психологічної готовності та відповідального ставлення громадян до поводження зі зброєю; прорахунки у випускненні і ресоціалізації засуджених та у профілактиці злочинності в умовах кримінально-виконавчих установ.

Вище зазначені дані та сучасні тенденції злочинності можна визначити як негативні. У наступні роки, з високою імовірністю, можна прогнозувати збільшення соціальної напруженості в українському суспільстві й подальше загост-

рення криміногенної ситуації майже в усіх регіонах нашої країни. Вагомі кримінологічні загрози тут містять: геополітичні та соціально-економічні фактори; велика кількість «вимушених мігрантів», які переселилися до інших областей (примусова віктимізація); висока зараженість ЗМІ та Інтернету продукцією з демонстрацією насильства; неконтрольований обіг зброї; специфічний поствійськовий синдром психологічного стану учасників АТО; прагнення до збільшення впливу на економічні та політичні процеси з боку різних видів (зокрема незаконних) військових формувань тощо.

Протягом наступних 5 років в Україні спостерігатимуться суттєві не лише кількісні, а і якісні зміни у стані та структурі регіональної системи злочинності. Зокрема, відбуватиметься зростання тяжких та особливо тяжких злочинів. У структурі злочинності спостерігатиметься подальше витіснення злочинів середньої та невеликої тяжкості тяжкими та особливо тяжкими злочинами. З'являтимуться нові форми та види злочинної діяльності, правопорушниками розроблятимуться більш досконалі та ефективні способи приховування протиправної діяльності.

У цілому, наведені дані дають підстави стверджувати про високу ймовірність збільшення кількості обвинувальних вироків за тяжкі та особливо тяжкі злочини у окремих регіонах країни. Це обумовить збільшення кількості засуджених до позбавлення волі і, як наслідок зростання навантаження на установи з виконання покарань та слідчі ізолятори, прогнозується зростання ступеню завантаженості у роботі на працівників цих установ тощо. Така ситуація потребує негайної запобіжної реакції з боку державних та регіональних правоохоронних органів України.

Література%

1. Бабенко А.М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання: автореф. дис...докт.юрид.наук:12.00.08/А.М. Бабенко. – Харків, 2015. – 36 с.

2. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія / А. М. Бабенко – Одеса : ОДУВС, 2014. – 416 с.

3. Бабенко А. М. Географія злочинності неповнолітніх: що очікує Україну через 10 років? /А. М. Бабенко // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – №3–1. – С. 296–300. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3-1_2013/8/Babenko%20.pdf.

4. Бабенко А. М. Насильницька злочинність в регіонах України: деякі кримінологічні особливості / А. М. Бабенко // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2013. – № 2 (53). – С. 90–98.

5. Бабенко А. М. Регіональні особливості розподілу наркозлочинності в Україні: деякі шляхи протидії / А. М. Бабенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія «Право». – 2012. – Випуск 20. – Частина 1. – Том 4. – С. 12–14.

6. Бабенко А. М. Кримінологічна класифікація регіонів України та її значення для протидії злочинності /А. М. Бабенко// Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2013. – № 3 (137). – С. 116–123.

7. Павлов В.Г. Кримінально-виконавчі засади забезпечення персоналом державної пенітенціарної служби України виконання покарань у виді позбавлення волі: автореф. дис...канд.юрид.наук:12.00.08/А.М. Бабенко. – Запоріжжя, 2015. – 20 с.